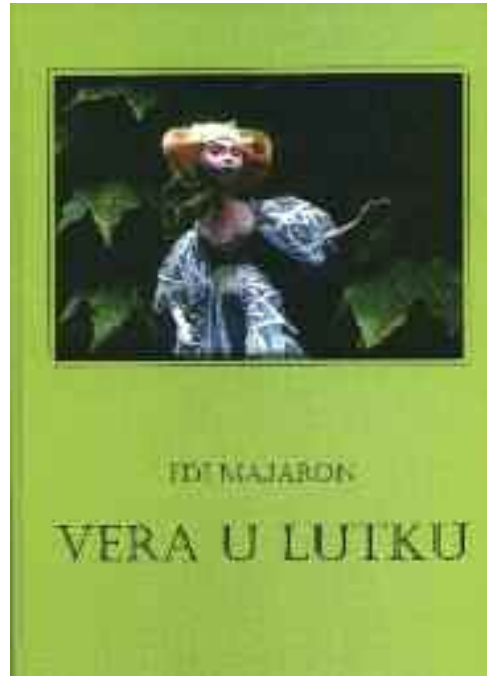

Edi Majaron könyvének bemutatóján. Szabadka, 2014.

A *Hit a bábban* című könyv borítója

A könyv bemutatója: Edi Majaron, Miroslav Radonjić, Slobodan Marković

Miroslav Radonjič

A BÁBJÁTSZÁS KIS TÖRTÉNETE

EDI MAJARON: HIT A BÁBBAN¹

A Nemzetközi Gyermekszínházi Fesztivál és a Vajdasági Színházi Múzeum *Színházesztétika gyerekek számára*² című ismert sorozatában ezúttal Edi Majaron, az egyik legjelentősebb kortárs szlovén rendező, professzor, egyben csellista értékes és igen fontos könyvével örvendeztetett meg minket. A kötet a szerző összegyűjtött cikkeit, esszéit, tanulmányait, ismertetéseit, értekezéseit, dramaturgiai jegyzeteit és interjúit tartalmazza. Egy hozzánk közelálló területről kaptunk olyan könyvet, amely komoly tájékozottsággal szól gyerekszínházaink jelenségeiről, céljairól és eredményeiről, ami érthető, hiszen a szerző gyakran vendégeskedett e színházakban. A gazdagon illusztrált, hét fejezetre osztott, közel 250 oldal terjedelmű kötet érvek felsorakoztatásával és egyúttal aprólékos pontossággal bizonyítja a szerző meghatározását, hogy a *báb szava erősebb minden emberi szónál*. A kötet egyúttal tanulmányok és cikkek másokról diszkrétan és mértékkel szóló gyűjteménye is, ami ritka dolog az ilyen típusú irodalomban.

Amikor Majaronhoz hasonló sokoldalú alkotóról van szó, akkor – bármennyire is kerülgetjük – eszünkbe kell hogy jussanak Hippolyte Taine³ *Művészetfilozófia* című művének szavai, és azokat értelmezve azt mondhatjuk, hogy Majaron az egyik legjelentősebb bábos a csellisták között és a legjelentősebb csellista a bábosok között. Olyan

ember, akinek a hangszerek mélyéből és az emberi remegésekből életre keltett, nem mindig könnyű és kellemes hangzású hangok segítségével sikerült valamit megsejteni, megfejteni, előadni.

Kipróbált és megkísérelt mindent, illetve majdnem mindent a bábszínházban. Nem ijesztette meg sem Arisztophanész, sem Theophraszosz, akinek a nevét (úgy beszél, mint Isten) Arisztotelész adta, sem az avoni Vilmos, sem Exupéry. Játszott Cankar⁴, Puntar⁵, Grum⁶, Ivana Brlić Mažuranič⁷, Stevan Pešič⁸ szövegeivel, de szerette és megértette Mozart, Csajkovszkij, Muszorgszkij, Puccini, Sztravinszkij zenéjét, vagy Ionesco abszurdjainak az értelem túlmutató költőiségét is. Mindig az addigi értelmezésektől eltérő módon közelítve meg ezeket.

A kutató és pedagógus, az elégedetlenkedő elégedett, az okkal lázadó, a kiállítás képein túl arra törekedett, hogy felfedje a mesék kékjét és kékségét, mégpedig sehol máshol, mint valahol Montegróban, mondjuk Barban, Pulcinella házában, éppenséggel a *Télapó* előadásán. Ljubljánában, abban a színházban, amely felvette a nevét, pontosabban felesége és a színház odaadó munkatársa, Agata Freyer nevét, Robert Waltr segítségével bemutatta *A názáreti csacsi* című előadást. Szívesen elegyedett szóba Gogollal. Csehovot egyelőre kerüli. Lehet, hogy a puska miatt, amely az első felvonásban ott lóg a falon, az ötödikben meg elsül.

1 *Vera u lutku*, Szabadka-Újvidék, 2014. Szlovénből fordította: Milan Madarev

2 *Estetika teatra za decu*

3 Hippolyte Adolphe Taine (1828–1893) francia filozófus, historikus, irodalom- és művészet-történész, a pozitívista iskola jelentős alakja, korának nagy hatású gondolkodója

4 Ivan Cankar (1876–1918) író, költő, a szlovén irodalom kiemelkedő alakja. *Erotika* (1899) című kötetét erkölcsatlenség vádjával elkobozták. Regényei, elbeszélései és drámái a kor társadalmának éles szatírái. Verset írt Mátyás királyról és Zrínyi Miklósról. Korának kiemelkedő Shakespeare-fordítója.

5 Frane Puntar (1936–1949) szlovén költő, drámaíró, több bábjáték és mese szerzője

6 Slavko Grum (1901–1949) szlovén író, drámaíró

7 Ivana Brlić Mažuranič (1874–1938) népszerű horvát meseíró, „a horvát Andersen”.

8 Stevan Pešič (1939–1994) szerb író, költő, drámaíró

Majaron habozás nélkül kimondja, hogy gyakran a modern színház is kerüli azokat az eszközöket, amelyek klasszikus értelemben nem kizárólag színészi jellegűek, hogy a bábszínház a maga speciális eszközeivel kiszélesíti a jelek színpadi nyelvezetét, illetve, hogy az együttműködés a színésszel végtelen számú kifejezési lehetőséget nyit meg. Kimondja, hogy a bábnak szeretetre és fantáziára van szüksége, hogy azok birtokában többszörösen viszonozza azokat; hogy éppen a báb alapozza meg az oktató-nevelő folyamatot; hogy közvetlen, nyitott, hogy nem hazudik, nem képmutató és nem alattomos, de ha teljes szívvel bíznak benne, akkor sikerrel hódítja meg a gyerekek lelkét. Mert a szerző szerint a báb erejébe vetett hit, a művészet erejébe vetett hit, valamint az, ha a művészetet a lélek megtisztulási formájaként, a pozitív energia forrásaként fogadjuk el, az az emberi lélek felemelkedésének felfelé ívelő csigavonala. Már csupán azzal, hogy a hit megerősödik, a lélek csigavonala pedig felemelkedik, a báb vissza kell hogy kapja az igazi animátort, azt, aki képes lehetővé tenni számára, hogy megmutassa önmagát, aki vissza tudja vezetni a színházba a szereplőket, ezzel pedig a kortárs nézőknek visszaadja a művészet erejébe vetett hitet. Nos, ebben a bábokba vetett nagyon is ritka, szerencsés hitben Majaron egyetlen pillanatra sem feledkezik meg a legjelentősebb szlovén és külföldi alkotókról – a drámaírókról, a rendezőkről, a bábosokról –, sem pedig valamennyi jelentős színházi cselekmény legfontosabb elemeiről: a zenéről, a világításról, a hangzásvilágról, az előadás képi dramaturgiájáról. A figyelmes olvasót megismerteti a bábművészet összes formájával és elemével, játék- és előadásmódjával, a régi, 12. századi kezdetektől egészen a forradalom utáni és a partizánszínházig pontosabban az itteni és mai gyerekszínházig. Ez a könyv tehát, örömmel jelentem ki, hogy egyúttal a bábművészet rövid története is, amely tele van elfelejtett kincsekkel.

Edi Majaron természetesen tisztában van azzal, hogy a színház és a bábszínház nem képes megváltoztatni világot, de akárcsak sokan közülünk, meg van győződve arról, hogy megtehetjük és jogunk is van hozzá, hogy kifejezzük a hozzá és a benne tapasztalható problémákhoz fűződő viszonyunkat. Mert „a bábmű-

vészetet úgy éli meg, mint a kamarazenét, amelyet éppen olyan zsenialitással alkotnak meg, mint egy szimfóniát, azzal, hogy az előbbi sokkal pontosabb és finomabb interpretációt követel meg, hogy hihető legyen, és hogy meggyőzhessen bennünket”.

Az igényesség ilyen magas fokának birtokában egyetlen rendezésébe sem fogott bele csupán a hatáskelés vagy a bizonyítás érdekében. Minden vagy majdnem minden alkotásával megerősítette a teremtés iránti törekvését. Színes, sokoldalú, tanári-pedagógusi kíváncsisággal megáldott emberként a legkülönbözőbb féle bábok segítségével megkísérelte és felejtethetetlenül újjáélesztette a színész metaforikus funkcióban megnyilvánuló tevékenységét. Ezért határozottan kijelenthetem, hogy mindig is Henryk Jurkowski legfőbb elméleti felfogásának és célkitűzéseinek nyomán haladt és halad ma is.

Egyszóval az álom és a valóság sajátos anyagán, de a legkifinomultabb költői szövetből megalkotott különleges minőségű irodalmi minták alapján hozta létre munkáit – azt is, amely éppen itt van előttünk – amelyet kivételes színházi eseményként és élményként fogunk fel.

Majaronnál persze azonnal szembeötlik az a magas mérce, amelyet, akárcsak a többi művész, rendszeresen saját színpadi művei elé állított, ezzel a könyvével pedig az irodalmi-elméleti művei elé is. Emellett ne felejtjük el, hogy immár legalább két nemzedékkel folytat alkotói-pedagógiai párbeszédet. André Gide nyomán mondhatjuk: egész idő alatt arra törekedett, hogy rávegye őket, ne az ő útját kövessék, hanem a sajátjukat. Ez pedig, ne feledjük, rendkívüli éleslátásról tesz bizonyosságot. És magasrendű erkölcsiségről.

Ha valamiféle rejtekhelyről akárcsak néha-néha is meghallgatták, hogy miképpen játszik Majaron Sosztakovics vagy Rosztropovics⁹ műveiből, csak akkor tudják igazán értékelni, hogy milyenek az ő adott témára készült színpadi-zenei interpretációi: mint a *madarak*, mint az *aranyszarvú*, mint *Palunko halász (lelki) vihara*, mint a *kék mese*, mint annak az *alvó szépségnek a hintája*, *akinek Pinokkió a fülébe súgja Mary (Poppins) meséjét a Kis hercegről*, *ha hihetünk a nagymamájának*.

Hát így állunk.

Fordította Hamberger Judit
A lábjegyzeteket írta Balogh Géza

9 Msztyiszlav Rosztropovics (1927–2007) világhírű orosz gordonkaművész és karmester. Több átiratot készített gordonkára.

Edi Majaron

Agata Freyer

BELIEF IN PUPPETS

This volume contains articles, essays, studies, reviews, papers, dramaturgical notes and interviews of the outstanding Slovenian director, Edi Majaron. This nearly 250-page book is richly illustrated and divided into seven chapters. Each page bears witness to the author's belief that puppets' words are much stronger than human words. Beginning with puppetry's inception in the 12th century, then following through post-Revolution and Partisan Puppet Theaters, and concluding with contemporary children's theater, this book covers a wide spectrum of the various forms and elements in puppet plays and their performances. According to the author, the puppet's life is actually the faith we invest in a belief in art. If we then accept art as a form which purifies the soul, this is the expression of an upward spiral of the human soul. With this conviction, he brings the audience back to its believe in the power of art.